

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
39 (1995-1996)

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-17-6

BRNO 1999

PŘEHLED VÝZKUMŮ 39 (1995-1996)

Vydává:	Archeologický ústav AV ČR Brno Královopolská 147, 612 00 Brno E-mail: ps@iabrno.cz http://www.iabrno.cz/3ca.htm
Odpovědný redaktor:	PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
Redakce a příprava pro tisk:	Mgr. Balázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla
Na titulním listě:	Římská bronzová kolínkovitá spona z Mušova
Kresba:	Lubomíra Trávničková
Tisk:	Bekros
Náklad:	350 ks

Publikace neprošla redakční ani jazykovou úpravou.

Published by:

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

All rights reserved.

© 1999 by the Authors and IA AS CR Brno.

Sonda, ověřující hloubku základů stávající zástavby, byla využita pro výzkum a zdokumentována její jižní stěna. Obnažený základ domu poskytl zajímavý konstrukční detail, neboť kamenné zdivo je založeno na vodorovně položené dřevěné kulatině o průměru 0,18m. Z velmi malého výseku však nešlo rozhodnout, zda se jednalo o konstrukční prvek ze staršího zahloubeného objektu nebo součást zdi domu.

Richard Zatloukal, ÚAPP Brno

Resumé:

Bei den Rettungsgrabungen in der „Kosmákova“ Gasse Nr. 16 in Jihlava (Bez. Jihlava, Abb. ?) wurden Belege über die Terrainänderungen des Platzes festgestellt, die mittelalterlichen Schichten wahrscheinlich zerstört haben. Einziger Befund war der untere Teil der Abfallgrube mit einigen Fragmenten der Keramik, die um die Wende des 14. und 15. Jahrhunderts datieren können.

JIHLAVA (okr. Jihlava)

Ulice Kosmákova 43, parcela č. 2457. SMO 1 : 5000, rok vydání 1989, list Jihlava 7-5, 131 mm od Z a 335 mm od J sekční čáry, nadmořská výška cca 521 m n.m. Sídliště-město. Vrcholný středověk. Záchraný výzkum.

Z důvodů, které autorovi zprávy nejsou zcela jasně a zřejmé, došlo na parcele č. 2457 (viz Zatloukal, Kosmákova 16, obr. 1) k likvidaci archeologických situací vybagrováním bez jakéhokoliv odborného dohledu nebo dokonce výzkumu. Ten ovšem nebyl ani v podmínce na stavebním povolení, ačkoliv se lokalita nachází v „památkově chráněné“ městské rezervaci. Stav byl zaznamenán díky zcela náhodné cestě ulicí Kosmákovou. Dokumentace narušených archeologických situací proběhla ve dnech 26.-28.6.1996 a omezila se na čtyři malé sondy situované do jižní poloviny parcely.

Dvě sondy zachytily krátké úseky městské kamenné hradby. V těchto místech bylo zachováno mimořádně vysoké torzo původní středověké hradby (asi 5.50m), které bylo částečně pojato do zdiva zdemolovaného domu č. 43. Při stavbě domu č. 43, v 19. nebo počátkem 20. století, byla koruna hradby snížena na úroveň 521.27, což je zároveň báze rekonstruované hradby, stavěné v 80. letech 20. století. Ta je navíc vůči středověké hradbě posunuta o 0.96 m na západ (vně města). Středověká hradba je založena přímo na geologickém podloží, které je pokryto asi 0.05-0.10m silnou vrstvičkou černého uhlíkatého prachu. S největší pravděpodobností se jedná o pozůstatek po odlesnění plochy pro budoucí město, když po zužitkování dřeva byly nepotřebné zbytky (větve) spáleny přímo na místě kácení. Pro hradbu nebyl veden žádný výraznější výkopový žlab, hradební zeď víceméně kopírovala terén a její statika je založena na vlastní hmotnosti. Pro stavbu je použit lomový nebo sbíraný kámen o různém stupni zvětrání, který je spojován nekvalitní žlutou písčitou maltou. V použitém materiálu převažují migmatitizované ruly, místy silně křemité, biotitické, v rozšířeném předzákladu je více navětralých žul (geologii lokality vypracoval RNDr. Jaroslav Dvořák). Kámen byl těžen v některém lomu při západním okraji Jihlavy. Šířka hradby nebyla zjištěna. Pod základy hrady v nadmořské výšce 519.36 m dále zabíhá zahloubený objekt. O existenci jisté dřevěné konstrukce u hradby svědčí i nález zbytku kůlu ve vzdálenosti 0.50 m od hradby. Kůlová konstrukce z ražených kůlů, usazených do podloží byla zachycena i v dalších sondách. O existenci dřevěné stavby u hradby svědčí silné opálení zdiva hradby.

Richard Zatloukal, ÚAPP Brno

Resumé:

Die Lokalität in der „Kosmákova“ Gasse Nr. 43 in Jihlava (Bez. Jihlava, Abb. ?) haben Bauarbeiten stark beschädigt, deshalb wurden nur vier Sonden dokumentiert. Bei zwei kurzen Abschnitte wurde die Stadtmauer aus dem letzten Drittel des 13. Jahrhunderts festgestellt.

JIHLAVA (okr. Jihlava)

Ulice Kosmákova 45, minoritský klášter, parcela č. 2453. SMO 1 : 5000, rok vydání 1989, list Jihlava 7 - 5, 126 mm od Z a 342 mm od J sekční čáry, nadmořská výška cca 523 m n.m. Sídliště-opevnění. Vrcholný středověk. Záchranný výzkum.

Terénní část výzkumu proběhla ve dnech 20.11-15.12. 1995, část dokumentace byla dokončena v měsících únoru a březnu 1996 (Zatloukal 1996).

V poměrně malé sondě o rozměrech: délka 6.00m, šířka 3.20-4.20m, (plocha asi 22 m²), která navíc byla v severovýchodním rohu zcela zničena novověkým sklepem (obr. 1), se podařilo odkrýt důležitou a v Jihlavě jedinečnou situaci (viz Zatloukal, Kosmákova 16, obr. 1). Výzkum zabírá časový interval od lokace Jihlavy v polovině 13. století do počátku druhé poloviny 15. století. Do nejstaršího období je možno zařadit palisádový žlab 04, který zřejmě představuje první fázi městského opevnění, tvořeného jen dřevěnou palisádou, snad doplněnou i mělkým příkopem. V poslední třetině 13. století je provizorní palisáda postupně nahrazována kamennou hradbou (obr. 1, k. 01). Doba příchodu minoritů do Jihlavy není historicky podchycena, ovšem je možno předpokládat, že se tak událo již s první osídleneckou vlnou. Prvním úkolem řádu bylo vybudovat odpovídající chrám, řádoví bratři v tomto období přebývali zřejmě v klášterním dřevěném provizóriu, které sice v Jihlavě nebylo dosud archeologicky zachyceno, ale podobné situace jsou známy jak z pramenů historických, tak i archeologických. Vzhledem k poloze chrámu Nanebevzetí P. Marie a kapitulní síně, jakožto nejstarších budov klášterního komplexu, můžeme předpokládat, že prostor hradeb dosáhli minorité svou stavební aktivitou až v průběhu 14. století. Poněkud překvapujícím způsobem a v rozporu s dobovými předpisy (zákaz zastavovat prostor hradeb) využili minorité městskou hradbu jako západní štítovou zeď jižního klášterního křídla. Do velice exponovaného prostoru pak postavili klášterní calefactorium. Jako technickou kuriozitu nebo důkaz poněkud nepromyšlené stavby je nutné zmínit niku, vylámanou do hradby, které sloužila jako prodloužení manipulačního prostoru před nevhodně umístěnou starší teplovzdušnou pecí (obr. 1, k. 02). Zánik pece 02 je archeologicky datován do 2. poloviny 14. století. Není vyloučena možnost, že se nejednalo o přestavbu již nevyhovující teplovzdušné pece, ale důvod mohl být i velký požár Jihlavy a hlavně minoritského kláštera v roce 1353. V následujících letech výstavba kláštera stagnuje a k rozsáhlejším přestavbám dochází až závěrem 14. století po větších donacích. Na počátek 15. století je proto možno klást dokončení druhé teplovzdušné pece (obr. 1, k. 03), jejíž činnost je ukončena koncem první poloviny 15. století. Zřejmě v souvislosti s válečnými nepokoji opouští řád část jižního křídla kláštera. Svědčí o tom právě prostor pece 03, který je využívám jako jáma na kuchyňský odpad. V tomto období se archeologické prameny o zkoumaném prostoru odmlčují. Poslední odkrytou stavební aktivitou je blíže nedatovaná zeď, tvořící východní hranici sondy. Zřejmě při její stavbě došlo k sesuvu zeminy do vykopané jámy, kam se propadly zdi 904, 906, 908 a částečně i topeniště 909 pece 03 (obr. 1). Podobně se propadl i zbytek východní zdi pece 02.

Richard Zatloukal, ÚAPP Brno